

יבמות מא. (המשנה הראשונה) עד מב. (ש6)

ביאור מושגים
 איסור הבחנה - ההלכה מצריכה לחכות בין נישואים לנישואים 3 חודשים. הנימוק שמופיע בעמוד הבא לכך הוא כדי להבחין בין זרע של א' לזרע של ב' וההסבר המקובל לכך הוא כדי לדעת מיהו אביו של הילד. אולם ניתן להציע גם הסבר נוסף ולפיו ההבחנה הינה תקופת צינון בין קשר אחד למשנהו. הצורך בהפרדה בין זרע לזרע אינו כדי לדעת מי האב אלא כי יש צורך מהותי בכך. לכן גם כשאינן חשש שהתעברה אנו מצריכים את תקופת הצינון הזאת (להרחבה עיין במאמר 'דין הבחנה' שפורסם בספר 'מאמר יבמין' עמ' 304)

משנה

אחות של חלוצה

אסורה מדרבנן (לכן חולצת ולא מתייבמת)

אחות של גרושה

אסורה מהתורה (לכן מופקעת מייבום)

אחות של זקוקה (שקידשה אחרי שאחותה הזקוקה נפלה לייבום)

אם אחיו חלץ או ייבם את הזקוקה - האחות מותרת,

אם הזקוקה מתה - האחות מותרת,

אם אחיו מת - מגרש את האחות וחולץ לזקוקה

כשהאחות המקודשת עצמה מתה - מה דין הזקוקה:

שמואל ור"א: אסורה בייבום

(כיוון שנאסרה שוב אינה מותרת)

רב ור"ח: מותרת לייבום

(כיוון שלפני שנאסרה היתה מותרת היא

חוזרת להתירה הראשון)

המקרה שלנו שבו:

הזקוקה היתה מותרת (בזמן הנפילה) נאסרה (כשקידש את אחותה) ושוב עומדת להיתר (כשאחותה מתה)

- הינו מקרה ביניים בין שני מקרים קיצוניים:

מקרה קיצוני לכיוון אחד (שבו אף פעם לא היתה מותרת):

האשה היתה אסורה (היתה אחות אשתו כבר בזמן הנפילה) - ועומדת להיתר (כשמתה אחותה)

הדין:

אסורה לפי כולם (כיוון שמעולם לא היתה מותרת)

מקרה קיצוני לכיוון השני (שבו היתה אסורה רק לפני הנפילה ובנפילה היתה מותרת):

האשה היתה אסורה לפני הנפילה (אחיו גירש אותה) ועומדת להיתר בזמן הנפילה (אחיו החזירה לפני מותו)

הדין:

ר' אליעזר: בכל מקרה שבו היתה אסורה - נשארת אסורה,

תכמים: כיוון שבזמן הנפילה היתה מותרת - מותרת (במקרה זה אפילו שמואל ור"א יכולים להודות שכיוון שהאיסור

היה לפני הנפילה היא מותרת)

משנה

ואחרי החליצה אינה צריכה להמתין כלל

יבמה -
צריכה להמתין (שלושה חודשים) - לפני ייבום או חליצה
גרושה ואלמנה -
ת"ק: כולן - **צריכות להמתין**
ר' יהודה: מי שהיו ארוסות - **ינשאו מיד** (חוץ מארוסות ביהודה)
 מי שהיו נשואות - יתארסו מיד (וימתינו לפני הנישואין)
ר' יוסי: גרושות - כמו ר' יהודה
 אלמנה - צריכה לחכות (מפני האבל)

מדוע אסור לחלוץ תוך שלושה חודשים

ר"ל

כיוון שחליצת מעוברת לא מועילה (וחוששים שהיא מעוברת)

ר' יוחנן (הסבור שחליצת מעוברת מועילה):

אפשרות א'

דחיה: מדוע אישה שהיא כבר גרושה (ופסולה ממילא לכהונה) אסורה לחלוץ

אם היא מעוברת היא מותרת לכהונה (כיוון שהתברר שלא נפלה לייבום) אנו חוששים מישהו לא ישמע את הכרוז (שמודיע שהיא מותרת לכהונה) ויבואו לידי תקלה.

אפשרות ב'

דחיה: מדוע אין לחלוץ לאישה שהיתה רק מאורסת (ובכל מקרה אין לה מזונות)

כיוון שהיא מפסידה מזונות

אפשרות ג'

קושיה: מדוע במקרה שלא יודעים אילו מבין שתי אחיות נפלה לייבום מתירים לחלוץ?
תשובה: שם הבעיה אינה מהותית אלא חוסר ידיעה - בעוד שכאן הבעיה היא מהותית - גם אם נדע שההריון אינו טוב אסור לייבם

כיוון שכאשר אסור לייבם לכתחילה גם אין לחלוץ

מזונות היבמה

עד שלושה חדשים - ניזונית משל בעלה המנוח,
אחרי שלושה חדשים - אינה ניזונית (אבל אם הכריחו את אחד היבמים לייבמה ניזונית משל היבם אא"כ הוא קטן שאז אינה ניזונית)

יבמות מב. (ש6) עד מג. (הנקודתיים ש14 מהסוף)

ביאורי מושגים

24 חודשים של מעוברת: יש שסברו שצריך להמתין 24 חודשים של שלושים יום (שנתיים עבריות ועוד 12 יום), יש שסברו שהיא צריכה להמתין 24 חודשי ירח (שנתיים עבריות) ויש שסברו שהיא צריכה להמתין 24 חודשים לועזיים (שנתיים של שנות חמה ולא שנות לבנה)

מדוע צריך להמתין בין נישואין לנישואין

אבי: 'להיות לב לאלהים ולצרע אחיך' - יש עניין לדעת מי הוא זרעו של מי (האם הוא זרעו של פלוני או של אלמוני, האם הוא זרע של קדושה או לא של קדושה)

רבא: כדי למנוע נישואין בתוך המשפחה, ייבום שלא במקומו, וכי"ב. (שיגרמו מחוסר ידיעה מי הוא האב)

מדוע מעוברת לא תנשא (עד שנתיים אחרי הלידה)

מחשש שתתעבר שוב אחרי הלידה ולא יהיה לה חלב להניק את בנה (והאב החדש לא יטרח להעניק לתינוק שאינו שלו מזון חליפי)

מדוע מחכים דווקא שלושה חדשים

מדוע לא מספיק חודשיים וחצי: כיוון שיוולדת לשבעה יולדת למקוטעין (היא יכולה ללדת אחרי שישה וחצי חודשים)

מדוע שלא תינשא ותבדק אחרי שלושה חודשים: בדיקה אקטיבית לא עושים - כדי שלא תתגנה על בעלה, בדיקת הילוכה לא עושים - שהרי היא מחפה על עצמה (כדי שירש בנה בנכסי בעלה החדש)

ציטוט מהמשנה

ת"ק: כולן - צריכות להמתין

ר' יהודה: מי שהיו ארוסות - ינשאו מיד (חוץ מארוסות ביהודה) מי שהיו נשואות - יתארסו מיד (וימתינו לפני הנישואין)

ר' יוסי: גרושות - כמו ר' יהודה אלמנה - צריכה לחכות (מפני האבל)

ת"ק: אחרי נישואין תמיד צריך לחכות (גם אם אין סיכוי שהיא בהריון)

ר' יהודה ור' יוסי: צריך לחכות רק כשיש חשש שהיא בהריון.

ר' יוחנן בתחילה: הלכה כר' יוסי ור' יהודה (כיוון שהם רבים ות"ק הוא יחיד - שיטת ר"מ)

ר' יוחנן בסוף: הלכה כת"ק (כיוון שבברייתא סתמו כמותו)

כללי פסיקה במחלוקות תנאים

במשנה וברייתא

כשבמשנה הובאה דעה סתמית (ובברייתא המח'): הלכה כדעה שסתמו כמותה במשנה

כשבמשנה הובאה מחלוקת (ובברייתא סתם): ספק מה ההלכה,

בתוך המשנה

כשקודם הובאה המחלוקת (ואח"כ סתם): הלכה כדעה שסתמו כמותה בהמשך,

כשקודם הובאה הדעה שסתמו כמותה (ואח"כ המח'): אין הלכה כדעה שסתמו כמותה.

ואם המשנה משובשת או שמפורש בה שזו רק דעה מסויימת - הלכה כברייתא

האם מחכים שלושה חדשים מלאים - לפני האירוסין

רחב"א: מספיק לחכות רוב חודש ראשון, חודש שני מלא, ורוב חודש שלישי, (מעט יותר מחודשיים)

אמימר: אפשר לארס כבר ביום התשעים,

להלכה: אפשר לארס רק ביום התשעים ואחת

אמימר מודה שלעניין נישואין ולעניין 24 חודשים של מעוברת צריך לחכות את כל הימים.
(ומותר לישא רק ביום התשעים ואחת ולמעוברת רק אחרי שמלאו 24 חודשים)

יבמות מג. (הנקודותיים ש13 מהסוף) עד מג. (המשנה)

ביאורי מושגים
 ישנן שני סוגים של אבלות. אבלות שבאה להתמודד עם מאורע טראגי ואבילות שבאה להזכיר מאורע טראגי. אבלות שבאה להתמודד עם מאורע טראגי (מותו של אדם קרוב) מתחילה בעוצמה גדולה ולאט לאט העוצמה פוחתת (יום ראשון אנינות, שלושה ימי בכי, שבעה ימים שבהם יושבים בבית, 30 יום, ועל הורים יב חודש)
 אבילות שבאה להזכיר מאורע טראגי מההיסטוריה מתחילה בעוצמה נמוכה ולאט לאט העוצמה עולה (שלושת השבועות, תשעת הימים, שבוע שחל בו, תשעה באב)
 הבדלים נוספים בין סוגי האבילות מופיעים בסוגייתנו. איסור משא ומתן חזק יותר באבילות ציבורית וזאת כדי ליצור תחושה של כאב, לעומת זאת איסור אירוסין חזק יותר באבילות פרטית וזאת כיוון שמדובר על אירוע משמעותי מאוד עבור האדם הבודד (גם אם מימד השמחה שבו אינו חזק).

ציטוט מהמשנה

ר' יוסי: לאלמנה אסור להתחתן (בשלושים הימים) לאחר מות בעלה - משום אבלות

קושית רבא

קושיה זו הינה שיפור של קושית ר"ח שעשה ק"ו על דין כיבוס

השבוע שלפני ט' באב אסור במשא ומתן - ובכל זאת מותר לארס בו, מדוע בימי השלושים המותרים במשא ומתן - אסור לארס?

תשובות הגמרא

תשובה א'

ר' יוסי אינו אסור לארס אלא לישא.
 נוסח א': לגרושה מן הנישואין מותר להנשא מייד - ולאמנה אסור (לפי נוסח זה אין דין הבחנה לפי ר' יוסי בשום מצב)
 נוסח ב': לגרושה מן האירוסין מותר להנשא מייד - ולאמנה אסור (אבל לגרושה מן הנישואין אסור לינשא וזהו דין הבחנה לפי ר"י)

נוסח ב' נדחה - שהרי במקרה של אלמנה מן האירוסין אין דין אבלות (מתחייבים באבלות רק בנישואין)

תשובה ב'

היתר אירוסין בשבוע שלפני ט' באב תלוי במח' תנאים (ור' יוסי אכן אסר אירוסין גם בשבוע שלפני ט' באב)

דחיה: הברייתא שאוסרת אירוסין (בשבוע שלפני ט' באב) אוסרת סעודת אירוסין ולא את האירוסין עצמם

תשובה ג'

יש הבדל בין אבלות של ציבור על מאורעות ישנים - לבין אבלות של יחיד על מאורע שקרה עכשיו. (באבלות ציבור מחמירים יותר במשא ומתן - באבלות של יחיד מחמירים יותר באירוסין)

יבמות מג: (המשנה) עד מד: (ש3 מהסוף)

ביאורי מושגים
 פסולי כהונה: התורה אסרה לכהן להתחתן עם אישה זונה וחללה... ואישה גרושה מאישה. חכמים (יבמות סא:): נחלקו מהי אישה זונה (אחת הדעות היא שזונה היא מה שאנו מכנים זונה) הדעה המקובלת היא שזונה היא אישה שנבעלה למישהו שהיא אסורה עליו או לגוי (אישה שנבעלה לגוי – אסורה לכהן).

המשנה

כמה נשים שנפלו לייבום

אם הן היו נשואות לאחים שונים: מותר לאחד לייבם את כולן,

אם הן היו נשואות לאח אחד: ייבום או חליצה של אישה אחת פוטר את שאר הנשים. (ואם אחת הנשים פסולה - אם חולץ חולץ לה)

ובתנאי שיש לו את האמצעים לישא את כולן (אחרת חובה על ב"ד להמליץ לו שלא לייבם את כולן) ובתנאי שלא ייבם יותר מ- 4 נשים (כדי שיהיה לו פנאי מספיק לכל אחת)

מכאן למדנו כלל חשוב: 'לא ישפוך אדם את מי בורו ואחרים צריכים להם'

מניין שלא ניתן לייבם אישה אחת ולחלוץ לשניה:
 'אם לא יבנה את בית אחת - ניתן לחלוץ רק במקרה שבו אם רצה יכול לייבם.
 מניין שיש מצווה לייבם גם כשיש שתי נשים ומעלה:
 'יבמתו' - 'יבמתו' - ריבוי

מניין שניתן לייבם רק אישה אחת:
 'לא יבנה את בית אחת' - בונים רק בית אחד
 מניין שניתן לחלוץ רק לאישה אחת:
 'בית חלוצה הנצלה' - חולצים רק לבית אחד,

המשנה

מעמד הולד בנישואי איסור

המחזיר גרושתו או חלוצתו (איסור לאו): ר"ע: הולד ממזר, חכמים: הולד כשר

הנושא קרובת חלוצתו (מח' מה תוקף האיסור): ר"ע: הולד ממזר, חכמים: הולד כשר

הנושא קרובת גרושתו (איסור כרת): כולם: הולד ממזר

בניגוד לדעה המקובלת (לפיה קרובת חלוצה אסורה מדרבנן) ר"ע סבר שאיסור קרובת חלוצה הינו מהתורה ('בית חלוצה הנצלה' - חלוצתו נחשבת ביתו)

בתחילה הגמרא ניסתה לשנות את הגירסא בגמרא - אולם לא נמצא לשינוי הגירסא הזאת ביסוס

שיטת ר' יוסף בשם ר' שמעון (בנו של רבי)

אפשרות א' - נדחתה:

גם שמעון התיימני שמתיר איסורי לאו לקהל - אוסר אותם לכהונה (ק"ו מאלמנה שאיסורה מצומצם לכה"ג - ובכל זאת בתה פסולה לכהונה)

דחיה: לא ניתן ללמוד ק"ו מאלמנה שהרי אלמנה - היא עצמה מתחללת (בניגוד למחזיר גרושתו שאינה מתחללת בביאה זו)

אפשרות ב':

גם ר' יהושע שמתיר איסורי כרת לקהל - אוסר אותם לכהונה (ק"ו מאלמנה שאיסורה מצומצם לכה"ג - ובכל זאת בתה פסולה לכהונה)

באיסורי כרת האישה עצמה מתחללת מהביאה ונפסלת לכהונה (ולכן אין לפרוך את הק"ו מאלמנה)